C/2025/5160

28.10.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

ES stratēģija pilsoniskās sabiedrības atbalstam, aizsardzībai un iespēcināšanai

(atzinums pēc Eiropas Komisijas pieprasījuma [1])

(C/2025/5160)

Galvenie ziņotāji: ***Pietro Vittorio BARBIERI***
Peter SCHMIDT
Christa SCHWENG

Juridiskais pamats	Reglamenta 51. panta 2. punkts
Atzinuma pieprasījums	13.5.2025.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa
Pieņemts plenārsesijā	17.7.2025.
Plenārsesija Nr.	598
Balsojuma rezultāts (par / pret / atturas)	152/00/02

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) tika izveidota 1957. gadā ar Romas līgumu kā ES iestāžu padomdevēja struktūra. Tā sniedz iespēju organizētai pilsoniskajai sabiedrībai paust savu viedokli Eiropas līmenī un būt pārstāvētai ES politikas veidošanas procesā. EESK ir pildījusi nozīmīgu lomu pilsoniskā dialoga veicināšanā visā vēstures gaitā, un ar šo atzinumu Eiropas Komisijai tiks sniegts pilsoniskās sabiedrības stratēģijas plāns un priekšlikums kopīgai pilsoniskās sabiedrības platformai.

1.2. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu par visaptverošu pilsoniskās sabiedrības stratēģiju un pilsoniskās sabiedrības platformu. Tas ir vēl jo aktuālāk pašreizējā situācijā, kad demokrātija ir apdraudēta un pilsoniskās sabiedrības telpa sarūk gan dalībvalstīs, gan visā pasaulē.

1.3. Ar ES pilsoniskās sabiedrības stratēģiju būtu jāievieš pasākumi, kuru pamatā ir

— droša un labvēlīga vide pilsoniskajai sabiedrībai;

— ilgtspēja un neatkarība (ar finansējuma palīdzību); un

— spēcīgāka pilsoniskā līdzdalība un pilsoniskais dialogs (strukturējot un stiprinot esošos mehānismus).

[1] Atzinums, kura pamatā ir Komisijas darba programmas punkts pirms Komisijas dokumenta publicēšanas un kuru Komisija pieprasījusi 2025. gada 13. maija vēstulē.

1.4. Stratēģijā būtu jāiekļauj EESK atbalstīts iestāžu nolīgums par pilsonisko dialogu, lai nodrošinātu konsekventu pilsoniskā dialoga praksi visās ES iestādēs.

1.5. EESK arī uzsver, ka pilsoniskās sabiedrības stratēģija un pilsoniskā dialoga platforma būtu jāpapildina ar ciešāku iestāžu sadarbību, kā arī strukturētākiem un iekļaujošākiem dialogiem par EESK ieteikumiem.

1.6. Pamatojoties uz savu pieredzi un tīklu, EESK ierosina sadarbībā ar Eiropas Komisiju uzsākt izmēģinājuma projektu, ar kuru tiktu izveidots plašs dialogs, kas sāktos politiskā procesa agrīnā posmā. Galvenā uzmanība tiktu pievērsta jautājumiem, kas saistīti ar demokrātiju, pamattiesībām un tiesiskumu un kas tiks apspriesti sadarbībā ar EESK *ad hoc* grupu "Pamattiesības un tiesiskums" (*FRRL* grupu). Līdzīgus plaša dialoga procesus par citiem svarīgākajiem tematiem, kas attiecas uz pilsonisko sabiedrību, varētu ierosināt pēc projekta īstenošanas un izvērtēšanas.

1.7. Šī platforma

— vadītu dialogus (ko veicina pārvaldes struktūras) par demokrātiju, pamattiesībām un tiesiskumu un vēlāk sniegtu ieguldījumu galvenajos politiskajos procesos, piemēram, Komisijas gada darba programmā;

— kopā ar visām iesaistītajām ieinteresētajām personām rīkotu ikgadēju pilsoniskā dialoga konferenci, lai iepazīstinātu ar ieteikumu projektiem un tos pilnveidotu;

— uzraudzītu pilsonisko dialogu, izmantojot gadskārtēju rezultātu pārskatu, kas tiktu atspoguļots reizi divos gados iesniedzamos pilsoniskā dialoga ziņojumos; un

— liktu pamatus EESK atbalstītam iestāžu nolīgumam par pilsonisko dialogu, lai nodrošinātu konsekventu pilsoniskā dialoga praksi visās ES iestādēs un īstenotu 3.7.1. punktā uzskaitītos principus.

1.8. EESK iesaka Eiropas Komisijai paredzēt atbilstošus noteikumus Eiropas pilsoniskā dialoga stiprināšanai visos līmeņos un nodrošināt finansējumu pilsoniskās sabiedrības platformas izvēršanai. Ierosinātais izmēģinājuma projekts ļautu Komisijai testēt ierosināto plašas apspriešanās iniciatīvu, izmantojot ierobežotus papildu resursus un ņemot vērā to, ka lielākā daļa instrumentu jau darbojas.

2. **Vispārīgas piezīmes**

2.1. Eiropas Komisijas priekšsēdētāja savā pilnvarojuma vēstulē ([2]) demokrātijas, tieslietu un tiesiskuma komisāra amata kandidātam *Michael McGrath* norādīja, ka nolūkā pastiprināt pilsoniskās sabiedrības iesaisti demokrātijas, tiesiskuma un ar to saistīto jautājumu risināšanā *Michael McGrath* tiks uzdots izveidot pilsoniskās sabiedrības platformu, lai atbalstītu sistemātiskāku pilsonisko dialogu, un strādāt pie tā, lai stiprinātu pilsoniskās sabiedrības, aktīvistu un cilvēktiesību aizstāvju aizsardzību viņu darbā.

2.2. Komisijas 2025. gada darba programmas attiecīgajā punktā ir norādīts, ka "pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir svarīga loma mūsu demokrātisko sistēmu un iestāžu aizsardzībā" un ka "šī Komisija pastiprinās sadarbību ar pilsonisko sabiedrību, lai to atbalstītu, aizsargātu un iespēcinātu". Saskaņā ar "jaunām iniciatīvām" darba programmas pielikumā Komisija izklāsta apņemšanos izstrādāt "ES stratēģiju pilsoniskās sabiedrības atbalstam, aizsardzībai un iespēcināšanai" (neleģislatīvs dokuments, 2025. g. 3. cet.). Portālā "Izsakiet viedokli!" veiktajā sabiedriskajā apspriešanā Eiropas Komisija paziņoja, ka stratēģijas provizoriskie galvenie mērķi būtu "stiprināt jēgpilnu sadarbību ar dažādās ES politikas jomās strādājošām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un to aizsardzību". Turpinājumā tā norādīja, ka stratēģijā tiktu "ierosinātas iniciatīvas labvēlīgas vides atbalstam ar darbībām ES līmenī, lai novērstu pilsoniskās telpas sarukumu. Tajā arī [tiktu] ierosināti pasākumi nolūkā uzlabot dialogu starp publiskajām iestādēm un pilsoniskās sabiedrības organizācijām par demokrātiju, tiesiskumu un ar tiem saistītiem jautājumiem. ES līmenī tas [varētu] ietvert iesaisti, izmantojot pilsoniskās sabiedrības platformu" ([3]).

([2]) Eiropas Komisijas priekšsēdētājas *Ursula von der Leyen* pilnvarojuma vēstule demokrātijas, tieslietu un tiesiskuma komisāra amata kandidātam *Michael McGrath*, 2024. gada 17. septembris, https://commission.europa.eu/document/download/907fd6b6-0474-47d7-99da-47007ca30d02_en?filename=Mission%20letter%20-%20McGRATH.pdf.

([3]) Uzaicinājums sniegt atsauksmes – iniciatīva "ES pilsoniskās sabiedrības stratēģija" Eiropas Komisijas portālā "Izsakiet viedokli!", kas publicēta 2025. gada 13. jūnijā.

2.3. Ar Romas līgumu tika izveidota Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja kā padomdevēja struktūra, kurā iesaistīti dalībvalstu ekonomisko, sociālo un vispārējo interešu grupu pārstāvji. Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 300. pantā tas ir izklāstīts sīkāk: "Ekonomikas un sociālo lietu komitejā ir pārstāvji no darba devēju organizācijām, darba ņēmēju organizācijām un citām organizācijām, kas pārstāv pilsonisku sabiedrību, jo īpaši sociāli ekonomiskajā, pilsoniskajā, profesionālajā un kultūras jomā." EESK uzdevums ir dot ieguldījumu lēmumu pieņemšanas procesā, sniedzot neatkarīgus atzinumus par savā kompetencē esošajiem jautājumiem, kā noteikts Līgumos. Starp daudzajiem jauninājumiem, kas ar Romas līgumu ieviesti Eiropas un globālā mērogā, ir līdzdalības demokrātijas pirmsākumi, proti, tiešas un strukturētas apspriešanās ar organizētu pilsonisko sabiedrību. Komitejas loma tiešā veidā izriet no līdzdalības demokrātijas, kas ļauj valstu sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem sniegt atzinumus par ES tiesību aktiem, sadarboties kompromisa garā un piemērot demokrātijas principus, pārredzamā veidā nodrošinot pilsoniskās sabiedrības, tostarp minoritāšu grupu, viedokļa paušanu.

2.4. Līguma par Eiropas Savienību (LES) 11. pants, kas veido pamatu patiesam un strukturētam pilsoniskajam dialogam Eiropas līmenī, ir pavēris nozīmīgas perspektīvas līdzdalības demokrātijas turpmākai attīstībai. Pilsoniskajam dialogam jāiet roku rokā ar sociālo dialogu ar sociālajiem partneriem, tādējādi nodrošinot organizētas pilsoniskās sabiedrības ilgtermiņa līdzdalību Eiropas lēmumu pieņemšanas procesā.

2.5. Būdama līdzdalības demokrātijas nams, EESK darbojas kā platforma plašai pilsoniskās sabiedrības līdzdalībai un kā virzītājspēks centienos nodrošināt pilsoniskajai sabiedrībai vietu pie ES galda. EESK darbojas kā bāka, vadot pilsonisko sabiedrību uz ES lēmumu pieņemšanas procesiem. Tās galvenais uzdevums ir veicināt, organizēt un virzīt līdzdalības demokrātiju starp ES iestādēm.

2.6. Kopš 1992. gada Komiteja ir izstrādājusi ievērojamu skaitu atzinumu, pētījumu un paziņojumu par pilsonisko dialogu un līdzdalības demokrātiju. Tas viss ir apkopots pastāvīgi atjauninātajā kopsavilkumā "*Participatory Democracy: A success story written by the EESC*" ("Līdzdalības demokrātija: EESK rakstīts veiksmes stāsts") ([4]).

2.7. Turpmāk sniegts īpaši atzīmējamu sasniegumu un publikāciju saraksts.

— EESK 1992. gada 8. aprīļa informatīvais ziņojums "Pilsoņu Eiropa", kurā tika uzsākts temats par dialogu ar pilsoņiem un viņu pārstāvjiem.

— Pašiniciatīvas atzinums "Pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma un ieguldījums Eiropas veidošanā" (1999. gada 22. septembris), ar ko tika veicināta un papildināta LES 11. panta pieņemšana.

— Sadarbības grupas izveide 2004. gadā (ar Eiropas pilsoniskās sabiedrības organizācijām un tīkliem), lai nodrošinātu pamatu politiskajam dialogam un sadarbībai transversālos kopīgu interešu jautājumos. Grupu veido EESK locekļi un 47 Eiropas organizācijas un tīkli. Jāatzīmē, ka EESK bija pirmā ES struktūra, kura ieviesa līdzdalības demokrātijas procesu.

— Ikgadējais pasākums "Pilsoniskās sabiedrības nedēļa", ko EESK rīko, lai plašāk sadarbotos ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un pilsonisko sabiedrību nolūkā veicināt dialogu par svarīgākajiem jautājumiem, ar kuriem saskaras Eiropa. EESK ir organizētas pilsoniskās sabiedrības nams, kas nodrošina platformu šo grupu viedokļa paušanai un ieguldījumam ES politikas veidošanā.

([4]) EESK, *Participatory Democracy – A success story written by the EESC*, 2020, https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-663-en-n.pdf.

— *Ad hoc* grupas "Eiropas pilsoņu iniciatīva" (EPI) izveide 2013. gadā, kuras uzdevums ir vadīt EESK politiku attiecībā uz EPI un sniegt ieteikumus institucionāliem pasākumiem, lai turpinātu attīstīt šo instrumentu. *Ad hoc* grupa uztur regulārus kontaktus gan ar EPI organizatoriem, gan ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras aktīvi atbalsta EPI un aktīvu pilsoniskumu. Vairākas no tām ir pastāvīgās partneres EESK vadošajā ikgadējā pasākumā "Eiropas pilsoņu iniciatīvas diena" (kas notiek Pilsoniskās sabiedrības nedēļas laikā kopš 2024. gada).

— EESK ārējo attiecību struktūras, kuras uzrauga ES tirdzniecības un attīstības politiku, izmantojot dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām trešajās valstīs un reģionos, ar kuriem Eiropas Savienībai ir oficiālas attiecības.

— *Ad hoc* grupas "Pamattiesības un tiesiskums" izveide 2018. gadā, lai vērstos pret populisma pieaugumu un pilsoniskās sabiedrības telpas sarukšanu. Grupas "Pamattiesības un tiesiskums" mērķis ir novērtēt pamattiesību, demokrātijas un tiesiskuma stāvokli dalībvalstīs. Īpašu uzmanību tā veltī tiesībām, kuras ir būtiskas pilsoniskajai sabiedrībai, tostarp sociālajiem partneriem, piemēram, biedrošanās brīvībai, pulcēšanās brīvībai, vārda brīvībai (tostarp mediju brīvībai) un tiesībām uz nediskriminēšanu, kā arī vispārīgākai tiesiskuma situācijai. Tās galīgais gada ziņojums tiek atspoguļots Komisijas gada ziņojumā par tiesiskumu.

— EESK ir ilgstoši veidojusi valstu ekonomikas un sociālo lietu padomju tīklu. Šīs saiknes palīdz veidot uzticēšanos starp iedzīvotājiem, pilsonisko sabiedrību un publiskajām iestādēm un nodrošināt ekonomikas un sociālās jomas ieinteresēto personu līdzdalību publisko lēmumu pieņemšanā.

— EESK 2016. gada oktobra atzinums SOC/526, kur pirmoreiz tika ierosināta iespēja sasaukt ikgadēju forumu, kurā pilsoniskās sabiedrības organizācijas reizi gadā varētu apspriesties par demokrātiju, pamattiesībām un tiesiskumu. Atzinumā SOC/627, kas pieņemts 2019. gada jūnijā ([5]), EESK atkārtoti pauda priekšlikumu izveidot "gadskārtēju ES pamattiesību un tiesiskuma forumu".

— No 2021. līdz 2022. gadam notikušajā konferencē par Eiropas nākotni ierosinātais 39. priekšlikums, kurā ieteikts "reformēt Eiropas Savienības darbību tā, lai tiktu uzlabota sociālo partneru un organizētās pilsoniskās sabiedrības iesaiste. Esošās struktūras stiprināt tā, lai uzlabotos ES pilsoņu vajadzību un vēlmju atspoguļošana lēmumu pieņemšanas procesā, jo tas ir svarīgi Eiropas demokrātijas dzīvei. Šajā satvarā palielināt EESK institucionālo lomu un iespēcināt to kā tādu līdzdalības demokrātijas pasākumu veicinātāju un garantētāju kā strukturēts dialogs ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un pilsoņu paneļdiskusijas". Turpinājumā norādīts, ka "aktīvai pilsoniskajai sabiedrībai ir izšķiroša nozīme Eiropas Savienības demokrātijā". 36. priekšlikumā ieteikts "pilsoņu līdzdalības procesā iesaistīt organizētu pilsonisko sabiedrību, reģionālās pašvaldības un esošās struktūras, piemēram, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju (EESK) un Reģionu komiteju (RK)."

— EESK atzinums SOC/728 par tematu "ES jauniešu tests", kas ir instruments, kura mērķis ir stiprināt jauniešu līdzdalību un jaunatnes integrēšanu politikas veidošanā, pamatojoties uz apspriešanos, ietekmes novērtējumu un seku mazināšanas pasākumiem, un tādējādi EESK ir pirmā ES iestāde, kas apņēmusies to īstenot. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai tas nozīmē jauniešu pārstāvju iesaistīšanu atzinumu izstrādē. EESK Birojs 2024. gada aprīlī apstiprināja EESK Jaunatnes grupas izstrādāto metodiku ES jauniešu testa piemērošanai Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā.

— 2017. gadā izveidota EESK *ad hoc* grupa "Eiropas pusgads", kas ir horizontāla struktūra, kura stiprina un atbalsta EESK specializēto nodaļu darbu. Tā rūpīgi analizē Eiropas pilsoniskās sabiedrības priekšlikumus par ilgtspējīgu izaugsmi un nodarbinātību, nodrošinot pastāvīgu EESK ieguldījumu ikgadējā Eiropas pusgada ciklā.

— EESK atzinums SOC/782 "Pilsoniskā dialoga un līdzdalības demokrātijas stiprināšana ES: turpmākie pasākumi", kas ir pilsoniskajam dialogam veltīts stratēģisks atzinums, kurš tika pieņemts 2024. gada februārī un ietver daudzus būtiskus elementus pilsoniskā dialoga stratēģijas izveidei.

([5]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropas Padomei un Padomei "Tiesiskuma turpmāka stiprināšana Savienībā. Pašreizējā situācija un iespējamie turpmākie pasākumi""(COM(2019) 163 final) (OV C 282, 20.8.2019., 39. lpp.).

— EESK iesaiste dažādu pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu un platformu, piemēram, Eiropas Migrācijas foruma (EMF), aprites ekonomikas jautājumos ieinteresēto personu platformas (kopīgi ar Komisiju) un jauniešu apaļā galda diskusiju, organizēšanā vai veicināšanā. Īstenojot ANO programmu 2030. gadam, EESK veicināja pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu pirmajā ES brīvprātīgajā pārskatīšanā.

3. **ES stratēģija pilsoniskās sabiedrības atbalstam, aizsardzībai un iespēcināšanai**

3.1. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iniciatīvu par visaptverošu pilsoniskās sabiedrības stratēģiju un pilsoniskās sabiedrības platformu. Tā ir vēl jo aktuālāka pašreizējā situācijā, kad demokrātija ir apdraudēta un pilsoniskās sabiedrības telpa sarūk gan dalībvalstīs, gan visā pasaulē. Ir jāmobilizē visi sabiedrības resursi, lai veidotu noturīgu ES, it īpaši ņemot vērā pašreizējās krīzes un vispārējo ģeopolitisko ainu.

3.2. EESK uzsver, ka ir svarīgi sākt visaptverošu pilsoniskās sabiedrības stratēģiju, lai aizsargātu spēcīgu un autonomu pilsonisko sabiedrību un ES līmenī izveidotu pilsoniskās sabiedrības platformu, kurā Eiropas iestādes varētu veidot konkrētu un jēgpilnu sadarbību ar pilsonisko sabiedrību.

3.3. EESK atkārtoti uzsver, ka ir svarīgi pilnībā īstenot LES 11. pantu, lai papildinātu pašreizējos noteikumus par apspriešanos.

3.4. Ar ES pilsoniskās sabiedrības stratēģiju būtu jāievieš pasākumi, kuru pamatā ir

— droša un labvēlīga vide pilsoniskajai sabiedrībai;

— ilgtspēja un neatkarība (ar finansējuma palīdzību); un

— spēcīgāka pilsoniskā līdzdalība un pilsoniskais dialogs (strukturējot un stiprinot esošos mehānismus, un ES līmenī, izmantojot pilsoniskās sabiedrības platformu, kā aprakstīts turpmāk).

3.5. Eiropas Savienībai jānodrošina droša un labvēlīga vide pilsoniskajai sabiedrībai,

— informējot par organizētu pilsonisko sabiedrību un tās iezīmēm, kā arī popularizējot tās lomu – būt par demokrātijas, kohēzijas, līdzdalības un sociālās inovācijas pamatpīlāru reģionālajā, valstu un Eiropas līmenī;

— izstrādājot aizsardzības mehānismu pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem un cilvēktiesību aizstāvjiem Eiropas Savienībā;

— stiprinot EESK kā organizētas pilsoniskās sabiedrības centra, tilta veidotājas, kanālu nodrošinātājas un veicinātājas lomu ES, starptautiskajā un valstu līmenī; un

— pieņemot Eiropas Komisijas priekšlikumu direktīvai par Eiropas pārrobežu asociācijām (*ECBA*) un apspriežot līdzīga juridiskā instrumenta izstrādi fondiem.

3.6. Eiropas Savienībai ar finansējuma palīdzību jāveicina ilgtspēja un neatkarība, nodrošinot, ka

— pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem ir pieejams daudzgadīgs, konsekvents un elastīgs finansējums un ka daudzgadu finanšu shēmā ir paredzēti pienācīgi resursi;

— PSO ir iesaistītas tām piekritīgu finansēšanas programmu īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā;

— tiek pārvarēti administratīvie, regulatīvie un fiskālie šķēršļi, kas kavē piekļuvi finansējumam un ziedojumiem, tostarp pāri robežām;

— visi tiesību akti, kas ietekmē PSO un to darbības, pilnībā atbilst ES un starptautiskajām juridiskajām saistībām un pamattiesībām un ka ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām tiek veikta apspriešanās par tiesību aktu izmaiņām, kas tās ietekmē;

— netiek īstenoti tādi pasākumi, kas ierobežo piekļuvi finansējumam, un ka netiek ļaunprātīgi izmantoti administratīvie, juridiskie un finanšu mehānismi, lai ierobežotu sabiedrības līdzdalību, pilsonisko darbību vai mediju brīvību;

— cilvēki tiek mudināti ziņot par aizskārumiem vai uzbrukumiem pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēktiesību aizstāvjiem un ka šie pārkāpumi tiek pienācīgi reģistrēti, izmeklēti un pakļauti krimināltvajāšanai, lai nodrošinātu tiesiskumu;

— tiek pienācīgi īstenoti ES tiesību akti par organizētas pilsoniskās sabiedrības aizsardzību, tostarp vajadzības gadījumā izmantojot pagaidu pasākumus; un ka

— PSO tiek atbalstītas ar ilgtspējīgu finansējumu to darbam un spēju veidošanas mehānismiem.

3.7. Eiropas Savienībai jānodrošina spēcīgāka pilsoniskā līdzdalība un pilsoniskais dialogs, veicinot pareizos priekšnoteikumus un nosakot kritērijus, kā arī sekmējot dialoga struktūras visos līmeņos.

3.7.1. Pareizo priekšnoteikumu veicināšana un kritēriju noteikšana

3.7.1.1. Jēgpilnam pilsoniskajam dialogam ir vajadzīgi pareizi **priekšnoteikumi**, lai visas puses procesā varētu iesaistīties, nodrošinot, ka katrai pusei tiek noteiktas skaidras funkcijas un pienākumi. Saskaņā ar normām, kas reglamentē tiesības uz labu pārvaldību, tiek prasīta arī iestāžu reaģētspēja un pārskatatbildība gan dialoga mehānismos, gan ārpus tiem. Pilsoniskais dialogs Eiropas līmenī nevar pienācīgi darboties bez labi pārvaldīta pilsoniskā dialoga valsts līmenī. Lai radītu efektīvam un konstruktīvam pilsoniskajam dialogam labvēlīgu vidi, ir jāizpilda zināmi nosacījumi. Tie ietver uzticēšanos, pārskatatbildību, pārredzamību un uz līdzdalību vērstus apstākļus. Eiropas Padomes Starptautisko nevalstisko organizāciju konferences pieņemtajā Labas prakses kodeksā sabiedrības līdzdalībai lēmumu pieņemšanas procesā ir apkopoti galvenie principi un nosacījumi, kas var kalpot par ceļvedi. EESK ierosina pilsoniskās sabiedrības stratēģijā izvirzīt mērķus un noteikt rādītājus ar skaidriem kritērijiem dalībvalstīm un ES iestādēm attiecībā uz pilsoniskajām telpām un pilsonisko dialogu valstu līmenī.

3.7.1.2. EESK iesaka, lai pilsoniskajam dialogam visos līmeņos, tostarp ES līmenī, būtu šādas **iezīmes** ([6]).

— Tam jābūt jēgpilnam. Pilsoniskais dialogs ir domāts kā lēmumu pieņemšanas procesa reāla un konkrēta sastāvdaļa, kas nodrošina patiesu apmaiņu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju iespējas paust savu viedokli. Tam vajadzētu būt reālam un nevis vienkāršai demokrātijas dekorācijai.

— Tam jābūt orientētam uz rezultātiem un jānodrošina pilsoniskās sabiedrības līdzdalība gan debatēs par to leģislatīvo pasākumu un noteikumu mērķiem un saturu, kas attiecas uz pilsonisko sabiedrību, gan novērtēšanas posmos.

— Tam jābūt regulāram.

— Tam jābūt pārredzamam, ar publiski pieejamiem noteikumiem un kritērijiem attiecībā uz to, kā tiek izraudzītas ieinteresētās personas un ko dialogs aptvers, kā arī jānodrošina, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir pieejama visa attiecīgā informācija.

— Tam jābūt leģitīmam. PSO akreditācijai jābūt balstītai uz patiesu leģitimitāti un pārstāvību. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām jāievēro iekšējās demokrātijas, autonomijas, neatkarības un pārredzamības principi, jāievēro bezpeļņas modelis un jāstrādā vai nu vispārējo interešu, vai konkrētu interešu grupu labā.

— Tam jāļauj visām pusēm dalīties idejās. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām jāspēj integrēt savas iniciatīvas un prioritātes dalībvalstu un Eiropas iestāžu darba kārtībā. Kopīga lēmumu pieņemšana par dialoga norises grafikiem var palielināt ietekmi un novērst spēju problēmas visās pusēs.

([6]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskā dialoga un līdzdalības demokrātijas stiprināšana ES: turpmākie pasākumi" (izpētes atzinums pēc ES prezidentvalsts Beļģijas pieprasījuma) (OV C, C/2024/2481, 23.4.2024., ELI: https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj).

— Tam jābūt iekļaujošam un reprezentatīvam, it īpaši attiecībā uz visneaizsargātākajiem. Līdztiesības savienības nodrošināšana nozīmē nodrošināt, ka tiek ņemtas vērā dzimumu, *LGBTIQ+*, migrantu, invaliditātes un romu perspektīvas.

— Tam jābūt strukturētam un koordinētam. PSO darbā un priekšlikumos būtu jāiesaista koordinējošs dienests.

— Tam būtu jāietver rezultāts un uzraudzības pasākumi. Eiropas līmenī ES iestādēm būtu jāreaģē uz PSO ieguldījumu, izmantojot publisku rezultātu pārskatu, sīki izklāstot turpmākos pasākumus vai paskaidrojot, kāpēc darbība nav veikta. Būtu jāapkopo arī dalībnieku atsauksmes.

3.7.1.3. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu jāpauž vienota nostāja, lai stiprinātu savas darbības.

3.7.2. *Dialoga struktūru veicināšana un uzlabošana visos līmeņos*

3.7.2.1. Pasaulē, kuru arvien vairāk ietekmē konflikti, maldinoša informācija un sociālā polarizācija, Eiropas Savienībai steidzami jāpārskata pilsoniskās sabiedrības loma un jāstiprina pilsoniskais dialogs – ne tikai kā institucionālās leģitimitātes pamats, bet arī kā būtisks pīlārs noturīgākas, iekļaujošākas un līdzdalīgākas Eiropas veidošanai ([7]).

3.7.2.2. Pilsoniskās sabiedrības stratēģijā būtu jāpievēršas visiem pilsoniskā dialoga veidiem, iekļaujot transversālo dialogu, vertikālo/nozaru dialogu un horizontālo dialogu (dialogu pašā pilsoniskajā sabiedrībā).

3.7.2.3. Lai nodrošinātu spēcīgāku pilsonisko līdzdalību un strukturētu pilsonisko dialogu, būs vajadzīgs laiks. Mums jānovērtē esošā prakse, jāmācās no tās un jāizstrādā principi un pamatnostādnes, ko galu galā varētu kodificēt iestāžu nolīgumā par pilsonisko dialogu ES līmenī. Tāpēc EESK ierosina pieņemt EESK atbalstītu iestāžu nolīgumu par pilsonisko dialogu, lai nodrošinātu konsekventu pilsoniskā dialoga praksi visās ES iestādēs un īstenotu šā atzinuma 3.7.1. punktā uzskaitītos principus.

3.7.2.4. EESK ir arī gatava proaktīvi iesaistīties jēgpilnā dialogā ar ES iestādēm. Komiteja ierosina Komisijai ar EESK rīkot ikgadēju sanāksmi, lai apspriestu, kā tā īsteno EESK atzinumos sniegtos ieteikumus (papildus rakstiskajām atsauksmēm, ko EESK jau saņem), lai nodrošinātu atgriezenisko saiti. Eiropas Parlaments varētu uzaicināt EESK piedalīties attiecīgajās komiteju sanāksmēs, ja darba kārtībā ir leģislatīvi vai politikas dokumenti, kas saistīti ar tās atzinumiem. Tāpat Padome varētu likumdošanas procesā periodiski iesaistīt EESK, lai izskatītu un apspriestu tās ieteikumus.

3.7.2.5. Turklāt EESK ierosina sākt plašu dialoga procesu (aprakstīts kā izmēģinājuma projekta daļa šā atzinuma 4.3. punktā). Tas varētu palīdzēt izveidot nozaru dialoga turpmāko pārvaldību un struktūru ([8]).

3.7.2.6. Pilsoniskā dialoga prakse Eiropas līmenī pašlaik ievērojami atšķiras kvalitātes un kvantitātes ziņā. Koordinācijas mehānismu izveide starp iestādēm un to iekšienē, iespējams, palīdzētu mazināt pārklāšanos un līdz minimumam samazināt resursu izmantošanu.

([7]) Eiropas politikas pētījumu centrs (*CEPS*), *Mapping civil dialogue in the EU institutions*, 2025, EESK uzdevumā pēc Pilsoniskās sabiedrības organizāciju grupas pieprasījuma veikts pētījums.

([8]) Izslēdzot nozaru sociālo dialogu.

3.7.2.7. Kā norādīts jaunā EESK pētījumā ([9]), uzdevums tagad ir nodrošināt, ka attiecīgās iestāžu struktūrvienības ievēro pamatprincipus: nodrošināt pienācīgu telpu pilsoniskās sabiedrības viedokļu uzklausīšanai un izveidot pārredzamus mehānismus, lai politikas veidošanā iekļautu jēgpilnu ieguldījumu. Lai gan ir pamats optimismam, vēl ir daudz darāmā. Iestāžu nolīgumā par pilsonisko dialogu varētu noteikt dažādas funkcijas un dialoga rezultātus atbilstoši iesaistīto iestāžu funkcijām, sākot ar esošajiem mehānismiem.

— Padomei papildus jebkādiem citiem pastāvīga dialoga instrumentiem būtu jāizmanto Eiropas pusgads.

— Eiropas Parlamentā būtu jāstiprina deleģētā priekšsēdētājas vietnieka loma un spēja ietekmēt Parlamenta grupas un komitejas.

— Eiropas Komisijā deleģētā komisāra centieni būtu jākoordinē ar ģenerāldirektorātiem (ĢD).

— Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejā būtu jāstiprina Sadarbības grupas loma.

3.7.2.8. Šie jautājumi, kuri ir ļoti svarīgi, attiecas uz pilsoniskās līdzdalības stiprināšanu, iespēcinot pilsoniskās sabiedrības organizācijas un izveidojot struktūras, kas atbalsta apmācību un spēju veidošanu kopienu iesaistei. Šim solim ir izšķiroša nozīme, lai pēc iespējas labāk izveidotu visu stratēģiju. EESK uzskata, ka tas ir būtisks ekonomisks ieguldījums Eiropas nākotnei.

4. **Pilsoniskās sabiedrības platformas izveide**

4.1. *Vispārīgas piezīmes*

4.1.1. Pienācīgi jāņem vērā pilsoniskās sabiedrības dalībnieku, vietējo iniciatīvu, NVO un valstu platformu daudzveidība. Neatzīstot un neparedzot katra specifiskumu saistībā ar plašas līdzdalības nodrošināšanu, platforma nebūs ne efektīva, ne leģitīma. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai var būt centrālā loma šīs leģitimitātes nodrošināšanā.

4.2. *EESK pieredzes un tīklu izmantošana*

4.2.1. Jebkura analīze jāsāk ar izvērtējumu par to, vai pastāv struktūras vai iestādes, kas varētu un būtu gatavas to mitināt. EESK šādu platformu varētu mitināt un labprāt to darītu. Ņemot vērā Komitejas pieredzi dialoga un konsultāciju veicināšanā, tai ir arī piemērotas iespējas to darīt. Šķiet, ka Konferences par Eiropas nākotni 38. un 39. priekšlikumā šī ideja ir atbalstīta. Saskaņā ar 39. priekšlikumu vajadzētu "**palielināt EESK institucionālo lomu un iespēcināt to kā tādu līdzdalības demokrātijas pasākumu veicinātāju un garantētāju kā strukturēts dialogs ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un pilsoņu paneļdiskusijas**".

4.2.2. Pilnvarojums Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai mitināt šo platformu palīdzētu atbalstīt EESK kompetenci, konsultatīvās funkcijas un darba metodes, ļaujot tai darboties kā starpposmam attiecībās ar pilsonisko sabiedrību. Ņemot vērā EESK pieredzi, ekspertzināšanas un tīklus, Komiteja ir jāiesaista jau no paša sākuma. Šīs **ekspertzināšanas** ietver Komitejas locekļu padziļinātas zināšanas savās attiecīgajās jomās; viņu zinātību ES politikas saskaņotas attīstības veicināšanā; un spēcīgu pārstāvību, jo Komitejas locekļi ir oficiāli pilnvaroti pieņemt lēmumus savu pārstāvēto personu vārdā. Komitejas darbs ir organizēts tā, lai nodrošinātu mijiedarbību starp "tehniskiem" vai "sektorāliem" ([10]) aspektiem un horizontālākiem aspektiem. Šāda pieeja nodrošina, ka visi atzinumi, ko sagatavo izpētes grupas, kurās ir locekļi ar specializētām zināšanām, ir balstīti uz izcilu tehnisko darbu. Tā nodrošina arī sava veida demokrātisku filtru pastāvīgajās specializētajās nodaļās, kurās vairāk nekā 100 locekļu apspriež tekstu; tas ļauj lielāko daļu Komitejas atzinumu pieņemt vienprātīgi un atspoguļo Komitejas īpašo pieeju sociālā konsensa panākšanai.

([9]) Eiropas politikas pētījumu centrs (*CEPS*), *Mapping civil dialogue in the EU institutions*, 2025, EESK uzdevumā pēc Pilsoniskās sabiedrības organizāciju grupas pieprasījuma veikts pētījums.

([10]) Tas atšķiras no nozaru sociālā dialoga.

4.2.3. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ir piekļuve plašam un unikālam tīklam. EESK locekļi ir sakņoti valstu pilsoniskajā sabiedrībā, tāpēc viņiem ir iespēja ES politikā sniegt vietējā līmeņa ieguldījumu un Eiropas debates ievirzīt atpakaļ vietējās kopienās.

4.3. *Pilsoniskās sabiedrības platformas struktūra un pārvaldība*

4.3.1. Pamatojoties uz savu pieredzi un tīklu, EESK ierosina sadarbībā ar Eiropas Komisiju uzsākt **izmēģinājuma projektu**, ar kuru tiktu izveidots **plašs dialogs**, kas sāktos politiskā procesa agrīnā posmā. Galvenā uzmanība tiktu pievērsta jautājumiem, kas saistīti ar demokrātiju, pamattiesībām un tiesiskumu un kas tiks apspriesti sadarbībā ar EESK *FRRL* grupu. Pilsoniskās sabiedrības platformas mērķis būtu paplašināt to pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalību, kuras nodarbojas ar demokrātijas, pamattiesību un tiesiskuma jautājumiem, lai apzinātu jautājumus, kas pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir īpaši svarīgi vietējā līmenī, un sniegtu ieguldījumu EESK un Eiropas Komisijas ziņojumos par šiem jautājumiem. EESK ierosina platformā izveidot koordinācijas grupu, kuras sastāvā būtu pārstāvēta Eiropas Komisija, EESK un Sadarbības grupa un kuras pamatā būtu EMF modelis. Platforma iekļautos EESK ikgadējā konferencē par tiesiskumu un pamattiesībām. Arī Pilsoniskās sabiedrības nedēļas ieguldījums tiks izmantots platformas darbā veidos, ko noteiks koordinācijas grupa (piemēram, vienu dienu veltot platformas darbam).

4.3.2. Koordinācijas grupa būtu atbildīga par izmēģinājuma projekta uzsākšanu un vienotos par attiecīgiem pārvaldības un līdzdalības pasākumiem. Būtu jāturpina izstrādāt konkrētu procesa priekšlikumu. Pēc projekta īstenošanas tā novērtētu projektu un ierosinātu turpmākās norises, lai veicinātu līdzīgus plaša dialoga procesus par citiem svarīgiem tematiem, kas attiecas uz pilsonisko sabiedrību. Katru gadu koordinācijas grupa vienotos par precīziem projekta tematiem un grafikiem.

4.3.3. EESK arī uzskata, ka stratēģija (tostarp platforma) nākotnē varētu dot ieguldījumu

— reizi divos gados sagatavojamā ziņojumā par stratēģijas darbībām un visiem pilsoniskā dialoga pasākumiem, kas veikti platformā un katrā ģenerāldirektorātā;

— izveidojot gadskārtēju rezultātu pārskatu kā publisku forumu diskusijām par rezultātiem, kas gūti, veicot turpmākus pasākumus saistībā ar dialogiem;

— ikgadējā forumā, kas tiktu organizēts partnerībā ar Eiropas Komisiju un kas varētu būt Pilsoniskās sabiedrības nedēļas sastāvdaļa.

4.3.4. Šis izmēģinājuma projekts būtu iespēja tālāk attīstīt pašreizējo strukturēto sadarbību ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un piešķirt tai oficiālu struktūru. EESK jau ir izmēģinājusi dažādus veidus, kā veidot sistēmisku sadarbību ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp i) EMF; ii) EESK Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētās nodaļas (*NAT* specializētās nodaļas) "sanāksmju telpas", kas paredzētas pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai tās varētu tikties un sagatavot kopīgus ieguldījumus, ko izmantot ES un starptautiskajos procesos; un iii) sadarbības grupas devumu EESK ieguldījumā Komisijas gada darba programmā. Šīs un citas iniciatīvas varētu kļūt par daļu no izmēģinājuma projekta vienotas pārvaldības struktūras ietvaros (iekļaujot Eiropas Komisiju, EESK un Sadarbības grupu). Tā kā izmēģinājuma projekts ir balstīts uz esošajām struktūrām un instrumentiem, to varētu īstenot ātri un bez kavēšanās. Tajā pašā laikā tā panākumi būtu atkarīgi no atbilstošu resursu nodrošinājuma un spēju veidošanas pasākumiem, kas vērsti uz pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

4.3.5. Šī platforma

— vadītu dialogus (ko veicina pārvaldes struktūras) par demokrātiju, pamattiesībām un tiesiskumu un vēlāk koordinētu ieguldījumu galvenajos politiskajos procesos, piemēram, Eiropas Komisijas gada darba programmā;

— kopā ar visām iesaistītajām ieinteresētajām personām rīkotu ikgadēju pilsoniskā dialoga konferenci, iespējams, Eiropas Pilsoniskās sabiedrības nedēļas laikā, lai iepazīstinātu ar ieteikumu projektiem un tos pilnveidotu;

— uzraudzītu pilsonisko dialogu, izmantojot gadskārtēju rezultātu pārskatu, kas tiktu atspoguļots reizi divos gados iesniedzamos pilsoniskā dialoga ziņojumos; un

— sniegtu ieguldījumu iestāžu nolīgumā.

4.3.6. Eiropas Komisijai būtu jāparedz atbilstoši noteikumi Eiropas pilsoniskā dialoga stiprināšanai visos līmeņos un it īpaši jānodrošina finansējums ierosinātā izmēģinājuma projekta izvēršanai. Pilsoniskās sabiedrības stratēģiju nav iespējams īstenot bez pienācīga finansējuma. Pēc divarpus gadiem (EESK pilnvaru termiņa vidū) EESK, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un Eiropas Komisija veiktu novērtējumu, lai uzlabotu procesu un noteiktu turpmākos attīstības soļus.

Briselē, 2025. gada 17. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE